

MOLNÁR CSONGOR

VÁLASZTÁSOK A JÁRVÁNY IDEJÉN. PARLAMENTI, TARTOMÁNYI ÉS HELYI ÖN- KORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK SZERBIÁBAN

Szerbiában 2020. június 21-én választásokat tartottak, egyszerre három – köztársasági, tartományi és a helyi önkormányzati – szinten. Az idei választások nemcsak emiatt bizonyultak rendhagyónak, hanem azért is, mivel ezek voltak az első választások Európában, amelyeket közvetlenül a koronavírus okozta járványhelyzet csillapodása után tartottak meg.

Jelen munka arra tesz kísérletet, hogy a 2020-as szerbiai választásokat bemutassa. A dolgozat kitér azon eseményekre és tényekre, amelyek meghatározták és a jövőben is meg fogják határozni Szerbia politikai közegét. Elöljáróban ismertetni szeretném a rendelkezésre álló szakirodalom alapján azt a jogi keretet, amely meghatározza a szerb választási rendszert. Ezt követően, a választások alapos megértésnek érdekében, szemléltetem a 2016-os előrehozott választások óta eltelt időszakot, különösen azokat a markáns tendenciákat, amelyek a szerbiai politika sarokkövei. Azokra a politikai folyamatokra gondolok, amelyek nemcsak az elmúlt négy évben, hanem időben sokkal messzebbre visszanyúlóan meghatározzák az ország előrehaladását. Ez követően rövid áttekintést szeretnék nyújtani a kampányról, valamint az azt megszakító járványról. A kormány járványkezelési lépéseiről is szólni szeretnék, hiszen a döntések komoly hatást gyakoroltak nemcsak a politikára, hanem a lakosság számára is súlyos következményekkel jártak. A jelen írásban természetesen ki fogok térni a vajdasági magyarságot érintő kérdésekre is. A Vajdasági Magyar Szövetség domináns szerepe megkérdőjelezhetetlen a vajdasági magyar politikai szférában, ezért is fontos megvizsgálni külön a magyar politika és a magyar közösség elmúlt négy évét, valamint jövőbeli kilátásait.

Az elmúlt évek mérlege

Szerbiában 1990-től tartanak többpárti, demokratikus választásokat. Az első demokratikus választásokon 1990-ben még kétfordulós rendszer volt érvényben. A választási rendszert 1992-ben módosították, és arányos választási rendszer lépett életbe. Az országot egy választókerületnek tekintik, 5% bejutási küszöb mellett versenyeztek a pártok a 250 megszerezhető mandátumért. A 2003-as előrehozott választások után a kisebbségi listákra már nem vonatkozott az 5%-os küszöb, ezen listák esetében természetes küszöb alapján osztották el a képviselői mandátumokat.¹ A mandátumok elosztásánál a d'Hondt-formulát használják. A természetes küszöböt úgy kapjuk meg, hogy az összes leadott szavazatok számát elosztják a 250 képviselői hellyel, ezt követően kiderül hány szavazatszámra van szükség egy mandátum megszerzéséhez. A kisebbségi lista által megszerzett szavazatokat pedig elosztják ez egy mandátumot eredményező számmal. A szerbiai politika egyik sajátossága, hogy az elmúlt 30 évben, az első demokratikus választások óta hétszer került sor előrehozott választásokra.² A Szerb Köztársaság alkotmánya szerint a köztársasági választásokat a köztársasági elnök írja ki, a helyi önkormányzati választásokat a Népképviselőház elnöke, a tartományi választásokat pedig a tartományi parlament házelnöke.³ A 2020-as választások előtt az 5%-os bejutási küszöböt 3%-ra módosították a többségi pártok számára. A kisebbségi listákra vonatkozó természetes küszöb is módosításra került, ezekről a későbbiekben részletesen is lesz szó.

Mielőtt megvizsgálánk a 2020. évi szerbiai választásokat, azok tétjét, összetettségét, mindenképp szükséges visszatekinteni az elmúlt négy évre, és megnézni, mi történt az 2016-os előrehozott választások óta. Négy évvel ezelőtt húsz lista mérkőzött meg 250 helyért a Szkupstinában. A húsz listából végül 12 került be a szerbiai parlamentbe. A 2016. április 24-i választásokon, akárcsak 2014-ben, a Szerb Haladó Párt került ki győztesként. Az SZHP úgyis győzedelmeskedni tudott, hogy az előző ciklusban megszerzett 158 mandátumából 27 helyet elvesztett. A képviselői helyek csökkenése igaz volt a második helyen befutó Szerb Szocialista Párt esetében is, amely az akkori parlamenti konstellációban – a korábbi 44 helyből – csak 29 helyet szerzett meg. A választásokon két lista is bekerült, amely az SZHP-től jobbra elhelyezkedő erőket képviselte. Újra képviseltette magát a parlamentben a Szerb Radikális Párt, élén a hágai Nemzetközi Törvényészék

1 Horváth László: Parlamenti, tartományi és helyi önkormányzati választások Szerbiában – megőrizte befolyását a vajdasági magyarság. *Kisebbségi Szemle*, 2016. 1 (2). 53–76, itt: 58.

2 Szabó Zsolt: *A Nyugat-Balkán parlamentjei*. Gondolat Kiadó: Budapest, 2016.

3 Horváth, 2016. Parlamenti, tartományi és helyi önkormányzati választások Szerbiában, i.m. 56.

által egészségügyi állapota miatt ideiglenesen szabadlábra helyezett Vojislav Šešeljel. Az SZRP mellett ugyancsak bekerült a parlamentbe a Szerbiai Demokrata Párt és a Dveri alkotta koalíció is, akik szintén az oroszbarát, EU-ellenes vonalat képviselték. 16 helyet szerzett, a rövid ideig gazdasági miniszteri pozíciót betöltő Saša Radulović Elég volt! elnevezésű listája. Mandátumokat vesztett a 2014-es választásokhoz képest a Demokrata Párt is. A DP gyengülése a párton belüli töredezettségre és ellentétekre vezethető vissza. Április 24-e nemcsak a választások miatt lesz emlékezetes a szerb társadalom számára, hanem a Savamala, belgrádi városrészben történt illegális bontások miatt is.⁴ Aleksandar Vučić kormányfő az előrehozott választások szükségességét azzal indokolta, hogy a belpolitikai reformok és a 2014-ben elkezdett EU-csatlakozás sikeres végrehajtásához stabil és erős kormánykoalícióra van szükség.⁵

A 2016-os és a 2020-as választások közé esett a 2017-es köztársasági elnöki választás. A választás az SZHP köreiből bizonyult különösen sorsdöntőnek. Az akkori köztársasági elnök, a párt egyik alapítója Tomislav Nikolić újra jelöltetni szeretne volna magát. A lapok pártellentétekről írtak, ám Aleksandar Vučićnak sikerült maga mögé állítania a párt többségét. A valamikori kormányfő, mai államfő a választásokon a leadott szavazatok 55%-val győzni tudott az őt kihívó, volt ombudsman Saša Janković ellen. A részvételi arány 54%-os volt.⁶ Aleksandar Vučić lemondott kormányfői posztjáról, helyére Ana Brnabić, az addigi államigazgatásért és helyi önkormányzatokért felelős miniszter került. Ana Brnabić ezzel nemcsak az ország első női, hanem egyben az első nyíltan leszbikus miniszterelnöke lett. Kinevezését a kritikus hangok inkább politikai fogásnak ítélték meg, mintsem a nagyobb tolerancia jegyének. A nyugat-európai, valamint észak-amerikai sajtó amellettt érvelt, hogy a valós hatalom ettől függetlenül Aleksandar Vučić kezében fog összpontosulni.⁷ A köztársasági elnöki választások nem csak a többségi társadalom megosztottságát tükrözték, de a magyar pártok közti törésvonalakat is megmutatták. A Vajdasági Magyar Szövetség és a Vajdasági Magyar Demokrata Párt a

4 A választások éjszakáján ismeretlen tettesek a Hercegovačka utcában található magántulajdonban levő épületek bontásába kezdtek. A bontással egyidejűleg a járőkelőket és éjjeli őrköt letartóztatták. Egyes vélemények szerint azért történt a bontás, hogy helyet tudjanak teremteni a kormány óriásprojektjének, a Belgrade Waterfront elnevezésű ingatlan beruházásnak. Ko je rušio Beograd i dalje bez odgovora. *Radio Slobodna Evropa*, 2016. április 28. Letöltés helye: slobodnaevropa.org; letöltés ideje: 2020. 07. 12.

5 Horváth, 2016. Parlamenti, tartományi és helyi önkormányzati választások Szerbiában, i.m. 56.

6 Újvidéken és Belgrádban kisebb volt a különbség. *Magyar Szó*, 2017. április 4. Letöltés helye: magyarszo.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 12.

7 Serbia's First Openly Gay Minister Makes History. *Radio Free Europe*, 2016. augusztus 10. Letöltés helye: www.rferl.org; letöltés ideje: 2020. 07.12.

kormányfőt támogatta.⁸ A előbbiekkal ellentétben a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége és az akkor újonnan alakult Magyar Mozgalom Saša Janković mellett állt ki.⁹

Az EU-csatlakozás a szerb politika visszatérő témája, és a kormánypárt kiemelt program-pontja. A csatlakozási tárgyalások 2014-ben kezdődtek, azóta a 35 fejezetből összesen 18 került megnyitásra.¹⁰ A megnyitott 18 fejezetből azóta a 25. Tudomány és kutatás, valamint a 26. Oktatás és kultúra című fejezetek ideiglenesen le lettek zárva.

A sikerek ellenére az elmúlt négy év nem szűkölködött olyan történetekben, amelyek úgy a társadalmat, mint a politikát is megosztották. A jogállamiság leépítésének vádjával a kormányon levő SZHP-nak folyamatosan szembe kell néznie. Számos külföldi elemzés kitért az állam és a kormánypárt, valamint a hatalmi ágak közötti határok elmosódására.¹¹ A jogállamiság és hatalomgyakorlás mellett a média is kulcskérdéssé vált. Az SZHP kormányzása alatt folyamatosan szóba került a médiatér leszűkülése, annak kisajátítása. A médiát ért támadások következtében tüntetésekre került sort. Újvidéken a Vajdasági Rádió és Televízióban történt elbocsátások miatt vonultak az emberek az utcára. Az ellenzék szerint a kormánypárt kisajátította a közszolgálati adókat, valamint egyéb televíziós csatornákat. A hagyományos, nyomtatott sajtó kapcsán is felmerültek a vádak. A kormánypárt a vádak ellenzéki médiatúlsúlyra hivatkozva vetette el. Természetesen nem ezek az egyedüli megosztó események, amelyek megrázták a szerbiai közhangulatot. Siniša Mali volt belgrádi főpolgármester, jelenleg pénzügyminiszter visszatérő botrányai,

8 A VMDP is Aleksandar Vučićot támogatja a szerbiai elnökválasztáson. *Vajdaság Ma*, 2017. február 18. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2020. 07. 12.

9 Az MM szerint Saša Janković a legjobb választás. *Vajdaság Ma*, 2017. február 21. Letöltés helye: vajma.info; letöltés ideje: 2020. 07. 12.; A VMDK Saša Jankovićot támogatja az elnökválasztáson. *Vajdaság Ma*, 2017. március 7. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2020. 07. 12.

10 Megnyitott fejezetek: 5. Közbeszerzés, 6. Társasági jog, 7. Szerzői jog, 13. Halászat, 17. Gazdaság- és monetáris politika, 18. Statisztika, 20. Vállalkozás- és iparpolitika, 23. Bírósági és alapvető jogok, 24. Igazság, szabadság és biztonság, 25. Tudomány és kutatás, 26. Oktatás és kultúra, 29. Vámunió, 30. Külkapcsolatok, 32. Pénzügyi felügyelet, 33. Pénzügyi és költségvetési rendelkezések, 35. Egyéb: Szerbia és Koszovó kapcsolatainak normalizálása. Az Európai Bizottság összefoglaló elemzése óta, 2019 júniusában megnyitásra került a 9. Pénzügyi szolgáltatásokról és decemberben a 4. Tőke szabad mozgásáról szóló fejezet. *Commission Staff Working Document. Serbia 2019 report*. Letöltés helye: www.ec.europa.eu; letöltés ideje: 2020. 08. 24. Vö.: *Tenth meeting of the Accession Conference with Serbia at Ministerial level*, Brussels, 27 June 2019.; *Eleventh meeting of the Accession Conference with Serbia at Ministerial level*, Brussels, 10 December 2019. Letöltés helye: www.consilium.europa.eu; letöltés ideje: 2020. 09. 09.

11 Early Parliamentary Elections, 24 April 2016. *OSCE*. Letöltés helye: www.osce.org; letöltés ideje: 2020. 07. 20.

a Krušik fegyvergyárat érintő eset,¹² de ide sorolható a Jovanjica-ügy is.¹³ Feszültséget váltott ki a koszovói, ellenzéki szerb politikus Oliver Ivanović meggyilkolása is 2018 tavaszán.

2018 novemberében, a dél-szerbiai Kruševacon ismeretlen tettesek megtámadták és megverték Borko Stefanovićot, a Szerb Baloldal (Levica Srbije) vezetőjét és társait. Az év márciusában megalakult a Szövetség Szerbiáért (Savez za Srbiju) nevű ellenzéki összefogás.¹⁴ Borko Stefanović megverése és a Szövetség Szerbiáért létrejöttéhez köthető az tüntetéssorozat, amely sikeresen tudta mobilizálni lakosságot, különösen a fővárosban, valamint a nagyvárosokban. A tüntetéseken az ellenzéki pártok többsége képviseltette magát. A fent már említett eseményekre reflektálva a tüntetések alatt komoly követelésekkel állt a hatalom elé. A parlament külön ülésén, amelyen a szlovén miniszterelnök, Borut Pahor tartott beszédet, az ellenzéki pártok a tüntetéseket támogatva, bojkottra szólítottak fel, majd kivonultak a parlamentből. A Demokrata Párt képviselői előtte a szlovén miniszterelnöknek egy nyilatkozatot nyújtottak át, amelyben az őket ért támadásokról számoltak be. Az ellenzéki pártok közül a Vajdasági Szociáldemokrata Liga, a Szerb Radikális Párt, a Szandzsáki Demokratikus Akció, valamint a Liberális Demokrata Párt tagjai nem vettek részt az akcióban. A későbbiekben a Vajdasági Szociáldemokrata Liga képviselői támogatásukról biztosították a tüntetőket, viszont kihangsúlyozták, hogy nem támogatják az ellenzék egy táborba való tömörülést egy konkrét, kidolgozott cél nélkül.¹⁵

12 Nebojša Stefanović belügyminiszter személye kormánypárton kívül mélyen megosztó és számos botrány köthető nevéhez. Először a doktori disszertációja miatt került a figyelem középpontjába. A disszertáció esetében a plágium vádja merült fel. A vádat végül az Megatrend magánegyetem szenátusa elvetette. Stefanović megtarthatta doktoriját. A Krušik fegyvergyár kapcsán elhíresült ügy is a nevéhez köthető. Az ügyet a fegyvergyár egyik munkása szivárogtatta ki, akit végül a rendőrség letartóztatott. Branko Stefanović, a belügyminiszter édesapja, a GIM cég képviselőjeként részt vett a Szaúd-Arábiával történő fegyverkereskedelemben, valamint a belügyminisztérium munkatársaival együtt utazott Olaszországba. Stefanović édesapjával szemben a fegyverkereskedelem és hatalommal való visszaélés vádja merült fel. Nebojša Stefanović belügyminiszter tagadta az esetet, valamint ellene és családja elleni támadásként értelmezte azt. *Firm Linked to Minister's Father Paid Less for Arms. Balkan Insight*, 2019. szeptember 19. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2020. 07. 12.

13 Az Ópázova (Stara Pazova) melletti birtokon egy laboratóriumra, valamint illegális marihuána ültetvényekre bukkantak tavaly november végén. A Jovanjica cég addig arról volt híres, hogy az állam egyik legnagyobb organikus élelmiszereket előállító cége volt, amely számos állami támogatást tudhatott magáénak. A Néppárt képviselője Miroslav Aleksić értesülései szerint Predrag Koluvija cégtulajdonos elfogatása után telefonon Andrej Vučić-tyal, a köztársasági elnök bátyjával beszélt. A KRIK portál (Mreža za istraživanje kriminala i korupcije – Bűnözés és Korruptió Felderítésért Hálózat) értesülései szerint a Jovanjica telepen összesen majdnem 650 kilogramm szárított marihuánát, valamint 65 581 szárat és két fegyvert égettek el. Vádemelés a Jovanjica-ügyben. *Szabad Magyar Szó*, 2020. május 8. Letöltés helye: www.szabadmagyarszo.com; letöltés ideje: 2020. 07. 12.

14 Savez za Srbiju. *Istinomer*. Letöltés helye: www.istinomer.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 12.

15 Kostreš: LSV se ne svrstava ni na jednu stranu. *RTV*, 2019. február 12. Letöltés helye: www.rtv.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

Választások a koronavírus árnyékában

Az SZHP képviselői 2020 február 8-án a választási törvény módosítását kezdeményezték. Indítványukban a parlamenti bejutási küszöb 5%-ról 3%-ra való csökkentését tervezték. Aleksandar Martinović, az SZHP képviselője azzal érvelt, hogy a törvénymódosítás miatt több párt juthat be a parlamentbe, amely megerősítené a Népképviselőház intézményét, egyben szélesebb körű képviseletet biztosítana.¹⁶ A törvénymódosításba bekerült a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) indítványa is. Pásztor Bálint, a VMSZ parlamenti képviselője a Magyar Szó napilapnak elmondta, hogy az eddigi természetes küszöb igen kedvező volt a kisebbségi listák számára. A választási törvény módosulásával, a küszöb 3%-ra való csökkentésével a kisebbségi pártok helyzete már nem ideális. Ezért nyújtott be a VMSZ is egy módosítási kezdeményezést, melynek értelmében a kisebbségi listák megszerzett szavazatainak számát megszorozzák még 1,35%-kal. Ezt a lépést azzal magyarázta a VMSZ képviselője, hogy a 3%-os bejutási küszöb számos többségi lista számára könnyen elérhetővé vált, ami a kisebbségi listák lehetséges kiszorulását eredményezné a módosítás nélkül.¹⁷ Az SZHP indítványai mellett, a Demokrata Párt képviselőjének, Gordana Čomićnak a kezdeményezése is napirendre került. A DP képviselője a női képviselők arányának növelését szerette volna elérni a parlamentben. A törvénymódosítás értelmében a következő parlamenti ciklusban a „kevésbé képviselt nem” arányának kötelezően el kell érnie a 40%-ot. Az SZHP által indítványozott törvénymódosítás kisebbségeket érintő érdekessége, hogy a Köztársasági Választói Bizottság (Republička Izborna Komisija) bármikor kikérheti az adott kisebbség nemzeti tanácsának véleményét egy kisebbségi lista kapcsán.¹⁸

Március 3-án Pásztor István tartományi házelnök, egyben a VMSZ elnöke, kihirdette a tartományi választásokat április 26-ra.¹⁹ Őt követte Maja Gojković, a Népképviselőház elnöke, aki szintén április 26-ra hirdette ki az önkormányzati választásokat.²⁰ Aleksandar Vučić köztársasági elnök pedig kiírta a parlamenti választásokat, ugyancsak április 26-ra.

16 Usvojen zakon o puštanju izbornog praga na tri odsto. *Politika*, 2020. február 8. Letöltés helye: www.politika.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

17 A kisebbségi küszöböt is módosítani kell. *Magyar Szó*, 2020. február 6. Letöltés helye: www.magjarszo.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

18 Alacsonyabb küszöb, több nő. *Magyar Szó*, 2020. február 18. Letöltés helye: www.magjarszo.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

19 Maja Gojković raspisala lokalne izbore za 26. april. *Danas*, 2020. március 4. Letöltés helye: www.danas.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

20 Pastor raspisao izbore za 26. april. *Danas*, 2020. március 3. Letöltés helye: www.danas.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

A választások kiírása után két nappal, március 6-án a szerbiai operatív törzs megerősítette, hogy megjelent a koronavírus (COVID-19) Szerbiában.²¹ Az elkerülhetetlen járvány miatt a kormány március 15-én kihirdette a rendkívüli állapotot, így az április 26-ra kiírt választások is elmaradtak.

Április 29-én a parlament elfogadta a rendkívüli állapot megszüntetéséről szóló döntést, és a politika fókusza a járványról újra a választásokra helyeződött át. Aleksandar Vučić köztársasági elnök a választásokat június 21-re írta ki.²² A Szövetség Szerbiáért bojkottra szólított fel, miközben elismerte, hogy a bojkottnak már nincs az az ereje, mint a járvány előtt. Az ellenzéki koalíció szerint a járvány alatt az ország politikai, de gazdasági helyzete is sokkal rosszabbra fordult.²³ A parlamenti bejutási küszöb csökkentése sok ellenzéki párt számára a járványhelyzet után előnyösnek tűnt. Így olyan szervezetek, mint a Sergej Trifunović vezette a Szabad Polgárok Mozgalma a részvétel mellett döntött.²⁴ Ez elmondható Saša Radulović Elég volt! mozgalmáról is, akik addig a tüntetések és a bojkott támogatói voltak. A járvány árnyékában és tömeges kampányrendezvények nélkül is akadt emlékezetes pillanat ebben a kampányban is. A szélsőjobboldali Dveri meg akarta akadályozni a kormánypárt tagjainak bejutását a parlamentbe. A Dveri elnöke, Boško Obradović, Marijan Rističević kormánypárti képviselő és Zlatibor Lončar egészségügyi miniszter közötti szóváltás tettelegességig fajult.²⁵ Miladin Ševarlić független képviselő a parlament lépcsőin éhségstrájkba kezdett Koszovó Szerbia államkeretein belüli megtartásért. Hozzá csatlakozott Obradović és egyik párttársa is. A Dveri lépésére reagálva két SZHP-s képviselő is éhségstrájkba kezdett. A Dveri lépését a Szövetség Szerbiáért is hevesen kritizálta.²⁶ A kormánypárt részéről is tartogatott meglepetéseket a kampány. Ide sorolható a köztársasági elnök *Szerbia digitális jövője* című online kampányeseménye, amelynek keretén belül többszáz tévékészülék előtt számolt be az ország

21 Prvi slučaj korona virusa u Srbiji. *Radio Slobodna Evropa*, 2020. március 6. Letöltés helye: www.danas.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

22 Vučić: Izbori 21. juna. *Danas*, 2020. május 3. Letöltés helye: www.danas.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

23 SSP: Bojkot nema istu snagu kao pre pandemije, ali ništa se nije promenilo. *Danas*, 2020. május 5. Letöltés helye: www.danas.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

24 A Szabad Polgárok Mozgalmát még 2017-ben alapított a volt köztársasági elnökjelölt Saša Janković. A párton belüli ellentétek miatt Janković lemondott, helyére a színész Sergej Trifunović került. Trifunović a tüntetések meghatározó alakja lett. Temperamentumos kirohanásai miatt, valamint a párt ellentmondásos magatartása miatt az ellenzék részéről is kritikát zsebelt be. Magyar szempontból a magyarok betelepítésével riogató nyilatkozta lehet emlékezetes. Ezért később bocsánatot kért. Trifunović: Izvinjavam se Mađari, to je bio lapsus. *Danas*, 2019. április 14. Letöltés helye: www.danas.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

25 Šta rade Dveri ispred parlamenta Srbije? *Radio Slobodan Evropa*, 2020. május 8. Letöltés helye: www.slobodnaevropa.org; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

26 Jeremić: Obradović omogućio penal Vučiću da sruši bojkot. *Danas*, 2020. május 17. Letöltés helye: www.danas.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

sikereiről és jövőjéről. A megmozdulásban az ellenzék az orwelli világ megtestesülését látta.²⁷ Az SZHP választási reklámfilmje sem maradt kritika nélkül. A videó betiltásra került kiskorúak politikai célra való felhasználása miatt.²⁸ A döntéstől függetlenül a REM (Regularno Telo za Elektronske Medije — Elektronikus Média Szabályozásért Felelős Hivatal) visszatérő téma maradt. A hivatal kimutatásai szerint a kampányidőszakban a médiában legtöbbet szereplő párt a Szövetség Szerbiáért ellenzéki formáció volt, holott a Szövetség Szerbiáért részt sem vett a választásokon.²⁹

A többségi pártok után tekintsük végig a vajdasági magyar politikát. A vajdasági magyar politika zászlóhajója, és évek óta a legtöbb magyart mozgósítani tudó Vajdasági Magyar Szövetség a választásokon „Közösség. Fejlődés. Jövő.” szlogennel szállt versenybe. A párt programjában nem tért el lényegesen az előző ciklusban kitűzött céloktól, hangsúlyos célkitűzései között megmaradt az EU-csatlakozás fontossága, a regionális fejlesztések jelentősége és a VMSZ legerősebb pontja: a kisebbségi jogok további kiterjesztése, azok alkalmazása.³⁰ A rendkívüli állapot bevezetésével a VMSZ ugyancsak igyekezett kivenni részét a közösségi munkából. A VMSZ Női Fórumának *Vigyázzunk egymásra!* kezdeményezését a párt páratlan sikerként tudta elkönyvelni. Legnagyobb sikerként valószínűleg a határnyitás kieszközlését könyvelhette el magának. Pásztor István, a párt elnöke a járvány utáni határnyitás alkalmából a vajdasági magyarság történelmi szerepét emelte ki, a vajdasági magyar közösség „híd-szerepét” hangsúlyozta.³¹ A közösség e fajta híd szerepéről beszélt később a trianoni békeszerződés századik évfordulóján tartott megemlékezésen Királyhalmán is. A VMSZ állásfoglalása szerint nemcsak szomorkodásra van ok, hanem ünneplésre is, hiszen a vajdasági magyarság száz év után is talpon tudott maradni.³² Pásztor Bálint, a párt parlamenti képviselője a köztársasági választásokkal kapcsolatban elmondta, hogy a megszerzett képviselői helyek számának a növelése a cél. Az eddig négy mandátumot számláló VMSZ frakció öt képviselővel már önálló frakciót

27 Vučić „ekranizovao“ Orvelovu knjigu. *Danas*, 2020. május 18. Letöltés helye: www.danas.rs; letöltés ideje: 2020. 08. 31.

28 REM zabranio spot SNS-a u kojem se pojavljuje dete. *Danas*, 2020. június 1. Letöltés helye: www.danas.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

29 REM tvrdi da Savez za Srbiju ima duplo veću zastupljenost kod emitera od SNS. *Beta*, 2020. május 28. Letöltés helye: www.beta.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

30 A Vajdasági Magyar Szövetség választási programja (2020–2024). Letöltés helye: www.vmsz.org.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

31 Mától szabadon lehet Magyarországra menni, nem lesz karantén. *Vajdaság Ma*, 2020. május 25. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

32 Pásztor István beszéde a Nemzeti Összetartozás Napja alkalmából. Letöltés helye: www.vmsz.org.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

tudna létrehozni a Szkupstinában.³³ A VMSZ hivatalos szlogenje mellett „*az egyedüli magyar lista*” mondatot is bevetette. A VMDK a Szövetség Szerbiáért koalícióval együtt a bojkott mellett kampányolt. Csonka Áron, a párt elnöke szerint a mostani választások különösen a kisebbségekre nézve kedvezőtlenek.³⁴ A Magyar Mozgalom a Sergej Trifunović Szabad Polgárok Mozgalmát támogatta a köztársasági választásokon. A lista kilencedik helyén szerepelt az MM kanizsai tagja, Halász Mónika.³⁵ A Magyar Mozgalom tagjai emellett három községben szerepeltek helyi önkormányzati listákon: Szabadkán a Maglai Jenő, volt polgármester vezette Szabadka Polgári Mozgalma listán, Zentán a Polgári Mozgalom Zentáért soraiban, valamint Törökbecsén a Lista za lokal elnevezésű polgári csoport tagjai között. A zentai központú Magyar Polgári Szövetség is a bojkott mellett állt ki. A Magyar Remény Mozgalom 2014 őszén meghatározatlan időre felfüggesztette tevékenységét.³⁶

A VMSZ önmagát elsősorban kisebbségi pártként definiálja, ettől függetlenül a vajdasági regionalizmus támogatójaként és szószólójaként is próbálkozik megmutatni magát.³⁷ A VMSZ által képviselt regionalizmus egyik sarokköve a Magyarország kormánya által támogatott gazdaságélénkítő program. A 2015-ös döntés értelmében a magyar állam 50 milliárd forintos gazdaságfejlesztési programot indított a Vajdaság területén. A támogatás kedvezményezettje a vajdasági magyar közösség. Az 50 milliárd forintos keret egy éven belül 65 milliárd forintra emelkedett.³⁸ A támogatásokat pályázatok révén lehet kérvényezni a program működtetése érdekében létrehozott Prosperitati Alapítványnál. A gazdaságélénkítő program keretein belül a vállalkozás indításától a vállalkozás fejlesztésen át egészen az ingatlanvásárlásig, támogatások tág spektruma áll a pályázók rendelkezésére. Pásztor István pártelnök többször felhívta a figyelmet a program kezdeti, példátlan mivoltára, valamint a vajdasági magyarok szerepére a program

33 Dr. Pásztor Bálint: A VMSZ elégedett az SZHP-val kialakított együttműködéssel. *Pannon RTV*, 2020. február 12. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

34 DZVM: Vlast već sada za stranke nacionalnih manjina generiše nove izborne neregularnosti. Letöltés helye: www.savez-za-srbiju.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

35 Sergej Trifunović – Pokret slobodnih građana. *RIK*. Letöltés helye: www.rik.parlament.gov.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

36 Horváth, 2016. Parlamenti, tartományi, helyi önkormányzati választások Szerbiában, i.m. 62.

37 Losoncz Alpár: Kritériumok mérlegelése a vajdasági (politikai) elitek teljesítményei kapcsán. In: Fedinec Csilla – Szarka László – Vizi Balázs (szerk.): *Etnikai pártok Kelet-Közép-Európában 1989–2014*. MTA TK Kisebbségkutató Intézet – MTA BTK Történettudományi Intézet – Gondolat Kiadó: Budapest, 2018. 332–379, itt: 354. Vö.: Losoncz Márk: Vajdaságiság és etnikai politizálás – a vajdasági magyarság regionális önazonosságának kérdéséhez. In: Losoncz Márk – Rácz Krisztina (szerk.): *A vajdasági magyarok politikai eszméletörténete és önszerveződése (1989–1999)*. L'Harmattan: Budapest, 2018. 39–63, itt: 51.

38 Kilencmilliárd forinttal növelte a magyar kormány a vajdasági terület- és gazdaságfejlesztési program keretösszegét. *Vajdaság Ma*, 2016. december 15. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

megvalósításában. A párt elnöke a közös magyar–magyar sikert emelte ki. Folytatólagosan megjegyezte, hogy ez a program volt az első Kárpát-medencei gazdaságélénkítő próbálkozás, ami mára igazolni tudta önmagát, sikere pedig példaértékű.³⁹ A Prosperitati Alapítvány által a VMSZ természetesen a szülőföldön való boldogulás lehetőségét és fontosságát szerette volna népszerűsíteni.

A VMSZ kampányában a Fidesz meghatározó politikusai is részt vettek, ezzel jelképesen is segítve a magyar kisebbségi pártot. A kampányhajrában a Vajdaságban látogatást tett Kövér László, az Országgyűlés elnöke, Potápi Árpád János, a Miniszterelnökség nemzetpolitikai államtitkára, Pírityiné Szabó Judit, a Nemzetpolitikai Államtitkárság főosztályvezetője. Pásztor István és Kövér László a közép-bánáti Nagybecskerekben átadta a magyar állam forrásaiból felújított Boldogasszony Iskolanővérek Kollégiumát.⁴⁰ Sziijártó Péter külgazdasági és külügyminiszter látogatása alatt ünnepélyes keretek között került sor a Prosperitati Alapítvány szerződésének aláírására Bácsfeketehegyen. A külügyminiszter rövid körútjának következő állomása Palics volt, ahol a Szeged–Szabadka vasútvonalról tárgyalt.⁴¹ A Fidesz Európa parlamenti képviselője, Hidvéghi Balázs és Zsigmond Barna Pál országgyűlési képviselő is részt vett a kampányhajrában, akárcsak Illés Boglárka, a Fidelitas elnöke.

Június 21-e, a választások napja

A koronavírus okozta járvány árnyékában és az ellenzék hirdette bojkottól függetlenül Szerbiában 2020. június 21-én választásokat tartottak. A Köztársasági Választási Bizottság (RIK) adatai szerint összesen 6 584 376 állampolgár rendelkezett szavazati joggal, ebből összesen 3 221 908 polgár járult az urnák elé, ami 48,88%-os részvételi arányt jelent.⁴² A Népképviselőház 250 helyéért 21 lista szállt harcba, amelyből ötöt a Köztársasági Választási Bizottság kisebbségi listának minősített. A 21 listából 7 listának sikerült mandátumot szereznie a belgrádi Szkupstinában. Az SZHP meg tudta őrizni hatalmát,

39 Szerbia örül a magyar programnak: nincs államközi megállapodáshoz kötve a vajdasági gazdaságfejlesztési támogatás. *Krónika*, 2020. június 11. Letöltés helye: www.kronikaonline.ro; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

40 Nagybecskerek: Átadták a megújult, egykori zárda épületét. *Vajdaság Ma*, 2020. június 12. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

41 Vajdasági körúton vesz részt ma Sziijártó Péter. *Pannon RTV*, 2020. június 17. Letöltés helye: www.annonrtv.com; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

42 Izveštaj o ukupnim rezultatima izbora za narodne poslanike narodne Skupštine. *RIK*. Letöltés helye: www.rik.parlament.gov.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

131-ről 188-ra tudta növelni a mandátumainak számát. Második helyen, akárcsak négy évvel ezelőtt, az Ivica Dačić külügyminiszter vezette SZSZP végzett. Az SZSZP képviselőinek száma 29-ről 32-re nőtt. Dobogósként végzett az Aleksandar Šapić volt vízilabdázó nevével fémjelzett Szerb Patrióta Szövetség (Srpski Patriotski Savez – SPAS), 11 helyet szerezve. Šapić Újbelgrád polgármestereként került be a politikába. Negyedik helyen végzett a Vajdasági Magyar Szövetség 9 képviselői hellyel. Ötödik erőként került be a Muamer Zukorlić vezette Igazságosság és Megbékélés Pártja. A bosnyák–macedón közös lista 4 mandátumot tudhat magáénak. Őket követi két további kisebbségi lista, a hatodikként bekerülő Albán Demokratikus Alternatíva és a Sulejman Ugljanin által vezetett Szandzsáki Demokratikus Akciópárt 3-3 hellyel.⁴³

A bekerülők mellett tekintsük meg a parlament következő ciklusából kiszorult pártok listáját is. A Szerb Királyságért lista, A Szerb Királyság Megújításáért Mozgalom – Monarchista Front pártkoalíció nem fog képviselőt küldeni Belgárdba. Az addig harmadik erőként jelenlevő Szerb Radikális Párt sem lesz ott a következő négyéves ciklusban. Az addig 22 fős frakciót állító párt nem tudta megugrani a 3%-os küszöböt. Azon ellenzéki pártok közül, amelyek a kedvező 3%-os küszöb miatt az indulás mellett döntöttek, egyik sem került be a parlamentbe. Sem a volt gazdasági miniszter Saša Radulović vezette Elég volt! mozgalomnak, sem a Sergej Trifunović Szabad Polgárok Mozgalmának nem lesz képviselője. Az oroszbarát, EU-ellenes Szerbiai Demokrata Párt által vezetett Söprű 2020 (Metla 2020) lista is mandátum nélkül maradt. A következő négyéves ciklusról lemaradt az Egyesült Demokratikus Szerbia lista is, amelynek keretein belül indult a Vajdasági Szociáldemokrata Liga és Nenad Čanak. Čedomir Jovanović Liberális Demokrata Pártja teljesen összeomlott. Az egyetemistákat tömörítő 1 az 5 millióból polgári csoport sem fogja magát képviseltetni. Az állatvédőkből lett szélsőjobboldali Levijatan sem került be a parlamentbe. A volt miniszteri pozíciókat betöltő Velimir Ilić és pártja sem fog képviselőt küldeni, ahogy a kisebbségi Zöld Párt és a szintén kisebbségi Orosz Párt sem.

43 Uo.

Párt	2016	2020	%	szavazatszám
Szerb Haladó Párt	131	188	60,65	1 953 998
Szerb Szocialista Párt	29	32	10,38	334 333
Szerb Patrióta Szövetség	-	11	3,83	123 393
Vajdasági Magyar Szövetség	4	9	2,23	71 893
Igazság és megbékélés Pártja	2	4	1,00	32 170
Albán Demokratikus Alternatíva	2	3	0,82	26 437
Szandzsáki Demokratikus Akciópárt	2	3	0,77	24 676

1. táblázat: A 2016-os és 2020-as parlamenti választások eredményeinek az összehasonlítása⁴⁴

Pásztor István pártelnök a VMSZ sikerét történelminek minősítette.⁴⁵ A VMSZ az előző ciklushoz képest négy képviselő helyett kilencet fog küldeni Belgrádba. A köztársasági jelöltlista szerint Pásztor Bálint, Kovács Elvira, Fremond Árpád és Pék Zoltán mellé fog csatlakozni az addig államtitkári posztot betöltő Vicsek Annamária, a szabadkai városi tanács tagja, Újhelyi Ákos, a szintén államtitkári pozícióból érkező Juhász Attila, továbbá Uri Emese és Kiss Nándor. A VMSZ így kisebbségi párt létre is a negyedik erő lesz a szerbiai parlamentben. Ha összehasonlítjuk a VMSZ-re leadott idei és az előző választások szavazatszámát, a következő figyelhető meg: a VMSZ 2016 után újra növelni tudta a rá leadott voksok számát. Ez nem precedens nélküli teljesítmény, viszont igencsak

⁴⁴ A táblázatban a listák helyett a listát hordozó pártok nevét tüntettem fel a RIK által meghirdetett listák helyett. A táblázatban csak a parlamentben mandátumot szerző pártok szerepelnek. Így járok el a tartományi választásokat illető táblázatban is.

⁴⁵ Pásztor István: Megfordítottuk a történelem kerekét, 27 éve nem látott eredmények születtek. *Vajdaság Ma*, 2020. június 21. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

ritka a vajdasági magyar politika elmúlt harminc évében. A 2014-es előrehozott választásig példátlanak volt mondható, hiszen azt láthattuk, hogy a VMSZ-re leadott szavazatok száma ciklusról ciklusra csökken. Összehasonlítva az elmúlt választásokat, több okot is találhatunk ezekre a számokra magyarázatként.

VMSZ	2012	2014	2016	2020
Megszerzett szavazatok	68 323	75 294	56 620	71 893
Megszerzett képviselői mandátumok	5	6	4	9

2. táblázat: A VMSZ által szerzett szavazatok és mandátumok számának összehasonlítása

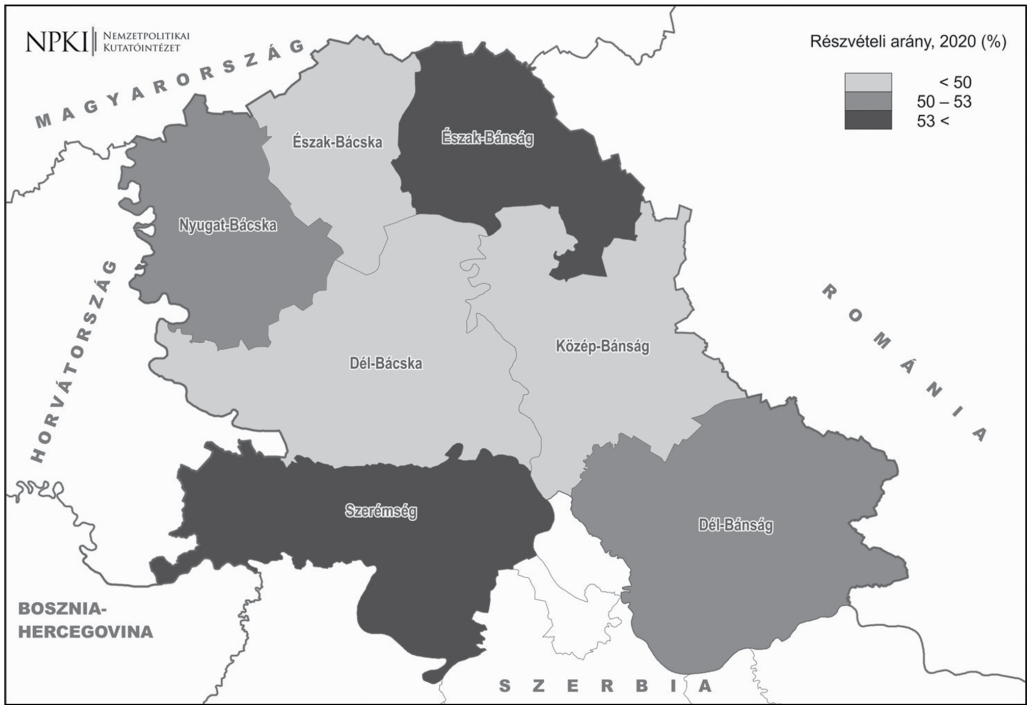
A 2014-es szavazatszám sokban összefügghet a Demokrata Párt folyamatos erodálásával, ami a többségi pártokra szavazó magyarok választópolgárokat visszaterelhette a VMSZ irányába. Ez nagy valószínűséggel elmondható a mostani választásokra is. Egy nehezebben lekövethető tényező a járvány miatt nyugatról hazaérkezők magatartása a választások alkalmából.⁴⁶ Ez kevésbé a VMSZ, inkább a többségi pártok eredményeit befolyásoló összetevő. A járvány miatt több százezer szerbiai állampolgár érkezett vissza az országba. A hazaérkezőknek egy töredékét alkotják, vagy alkothatták a Nyugat-Európában dolgozó vajdasági magyarok. Hogy milyen mértékben voltak ők hatással az idei választásokra, az kérdéses, akárcsak az is, hogy erről valaha lesznek-e kézzelfogható adatok. Az elvándorlás a kisebbségek körében, de a többségi nemzet esetében is a szerbiai politika visszatérő témája.

⁴⁶ „A valódi változás az, hogy egy csomó párt önként kimarad a törvényhozásból”. *Autonómia*, 2020. június 8. Letöltés helye: www.autonomija.info; letöltés ideje: 2020. 07. 13.

1. térkép: A VMSZ eredményének változása a 2016-os és 2020-as parlamenti választások között

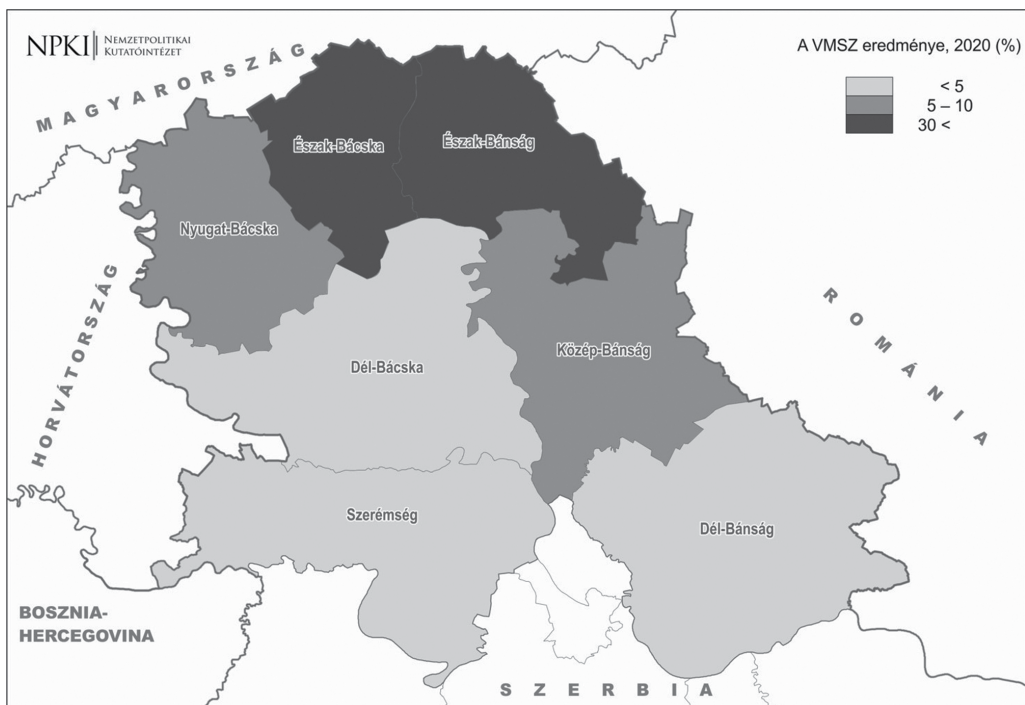
Összefoglalva az adatokat, a VMSZ 2014 után újra növelni tudta a rá leadott szavazatokat. Ugyan nem érte el a 74 ezres szavazatszámot, de a párt mindenképp rendhagyó sikerként könyvelte el az idei eredményeket. A hiányzó ellenzék, az alacsony, 48%-os részvételi arány, valamint a választási törvény módosítása kifejezetten kedvezőnek bizonyult a VMSZ számára.

2. térkép: A parlamenti választások részvételi aránya a Vajdaság területén

2014-ben a VMSZ 74 ezer szavazattal 6 képviselői helyet tudhatott magáénak, ez a szám 71 ezer szavazattal most 9 képviselőre rúg. Pásztor István elsőrangú mozgósításról beszélt a kampányidőszak alatt, amelynek lendületét végig fent tudták tartani. A VMSZ ezzel megszilárdította hatalmát a vajdasági magyarok körében. Az elvándorlás okozta népességfogyás ellenére is erősebbnek tűnik, mint valaha.⁴⁷

⁴⁷ Uo.

3. térkép: A VMSZ eredményének területi eloszlása a 2020-as parlamenti választáson

Tartományi választások

Június 21-én a köztársasági parlamenti választásokkal egyidejűleg tartományi szintű választásokat is tartottak. A parlamenti választásokhoz hasonlóan a tartományi parlamentre vonatkozóan is 3%-ra csökkentették a bejutási küszöböt. A listaállításhoz hat-ezer támogatói aláírásra van szükség, a kisebbségi listához háromezerre.⁴⁸ A Tartomány Választási Bizottság adatai szerint összesen 1 696 292 választópolgár volt, amelyből 852 972 élt állampolgári kötelességével, ez 50,28%-os részvételi arány jelentett. A tartományi választásokon összesen 9 lista mérettette meg magát, amelyből hét tudott helyeket szerezni az újvidéki Báni palotába.⁴⁹

48 Pokrajinska skupštinska odluka o izboru poslanika u Skupštinu Autonomne Pokrajine Vojvodine. Letöltés helye: www.skupstinavojvodine.gov.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

49 Odluka o dodeli mandata kandidatima sa izbornih lista za izbore poslanika u Skupštinu Autonomne pokrajine Vojvodine održan 21. Juna i 1. Jula 2020. godina. Letöltés helye: www.pik.skupstinavojvodine.gov.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

Párt	2016	2020	%	szavazatszám
Szerb Haladó Párt	63	76	58,44	498 495
Szerb Szocialista Párt	12	13	10,61	90 512
Vajdasági Magyar Szövetség	6	11	8,82	75 218
Vajdasági Szociáldemokrata Liga	9	6	4,86	41 455
Szerbiai Demokrata Párt	4	5	4,16	34 083
A Szerb Királyságért	-	5	4,00	35 479
Szerb Radikális Párt	10	4	3,11	26 489

3. táblázat: A 2016-os és 2020-as tartományi választások összehasonlítása

Az SZHP 2016-hoz képest a tartományi parlamentben is meg tudta erősíteni pozícióját. Az SZSZP egy hellyel tudott többet szerezni, mint négy évvel ezelőtt. A Nenad Čanak vezette Vajdasági Szociáldemokrata Ligának, amely a tartomány meghatározó politikai tényezője, köztársasági szinten a parlamentbe sem sikerült bekerülnie, de a tartományi megmérettetésen is helyeket veszített. A Szerbiai Demokrata Párt vezette Söprű 2020 lista sem került be belgrádi Népképviselőházba, viszont Újvidéken az előző ciklushoz képest 4-ről 5 mandátumra tudta emelni képviselőinek számát. Tartományi képviselőket állíthat A Szerb Királyság Megújításáért Párt és a Monarchista Front közös, A Szerb Királyságért elnevezésű listája is. A Szerb Radikális Párt pedig a tíz helyett immár csak négy képviselővel lesz jelen a szerb Athénban.

Ami a vajdasági magyar közösséget illeti, a VMSZ állított egyedül tartományi listát. A VMDK tartományi szinten is kitartott a bojkott mellett. Nem állított tartományi listát a Magyar Mozgalom sem, amely addig két képviselővel volt jelen a tartományi törvényhozásban. A VMDP, a munkáját Zenta községre korlátozó MPSZ, és a MEP sem indult a tartományi megmérettetésen. A VMDP és a MEP a koalíciós egyezmény értelmében a VMSZ-re való szavazásra buzdított. Az előző ciklushoz képest a VMSZ 6 helyett 11

képviselőt delegálhat az újvidéki törvényhozásba. Pásztor István tartományi házelnök mellett Pirkov Ilija, Dubacz Éva, Csikós László, Korponai Livia, Bagi Bojan, Pintér Anna-Mária, Kovács Károly, Burány Hajnalka, Nagy Imre, Dobó István fogja képviselni a VMSZ-t. A VMSZ már a 2016–2020-as ciklusban is tagja volt a tartományi kormány-
nak az SZHP-val együttműködve. A hat képviselő mellett Pásztor István, a tartományi képviselőház házelnöke és Nyilas Mihály, a Tartományi Oktatási, Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi – Nemzeti Közösségi Titkárság titkára volt. Az említett titkárságban Szakállas Zsolt altitkár és Korponai Livia megbízott tartományi pénzügyi segédtitkár volt.⁵⁰ Uzelac Katica a Tartományi Gazdasági és Turisztikai Titkárság munkaügyi munkatársa volt.⁵¹ Halasi Szabolcs a Tartományi Felsőoktatási és Tudományos Kutatási Titkárság segédtitkáráként tevékenykedett.⁵² A Tartományi Mezőgazdasági, Víz- és Erdőgazdálkodási Titkárság titkárhelyettesi pozícióját Ótott Róbert töltötte be.⁵³

Helyi önkormányzati választások

Harmadik szinten helyi önkormányzati választásokat is tartottak június 21-én. A helyi önkormányzati választásokról szóló törvény értelmében listát bármelyik párt vagy polgári csoport állíthat. Jelöltként 30 támogató aláírásra van szükség. A listának az adott választmány 1/3-át kell kitenne.⁵⁴ Szerbia helyi önkormányzati rendszerének a legkisebb alkotóeleme a község. Az ország 165 községre van lebontva, amiből 45 Vajdaság területén található. A községek központja az adott legnagyobb település, ahol helyi képviselőtanács működik és a polgármester is ott székel. A községhez tartozó további településein csak helyi tanács működik, élén a tanács elnökével, akinek pozíciója inkább szimbolikus. Méreteiben a magyarországi járásoknak felel meg.⁵⁵

50 Szerb Köztársaság Vajdaság Autonóm Tartomány Tartományi Oktatási, Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi – Nemzeti Közösségi Titkárság. Letöltés helye: www.puma.vojvodina.gov.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

51 Szerb Köztársaság Vajdaság Autonóm Tartomány Tartományi Gazdasági és Turisztikai Titkárság. Letöltés helye: www.spriv.vojvodina.gov.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

52 Szerb Köztársaság Vajdaság Autonóm Tartomány Tartományi Felsőoktatási és Tudományos Kutatási Titkárság. Letöltés helye: www.apv-visokoobrazovanje.vojvodina.gov.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

53 Szerb Köztársaság Vajdaság Autonóm Tartomány Tartományi Mezőgazdasági, Víz- és Erdőgazdálkodási Titkárság. Letöltés helye: www.psp.vojvodina.gov.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

54 A Helyi önkormányzati választásokról szóló törvény. Letöltés helye: www.paragraf.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

55 Horváth, 2016. Parlamenti, tartományi és helyi önkormányzati választások Szerbiában, i.m. 69.

Az SZHP 2016-os térhódítása után az előrejelzések a lokális választások esetében sem jósoltak mást, mint egy újbóli és egyértelmű kormánypárti sikert. A közvéleménykutatások jóslatai beigazolódtak, az SZHP meg tudta tartani hatalmát. Az önkormányzati választásoknak a magyarság szempontjából is volt tétje. Az ellenzéki magyar kisebbségi pártok, mint a VMDK, helyi szinten is a bojkott mellett döntött, de a zentai MPSZ sem indított listát. Az önkormányzati választások érdekessége, hogy a VMSZ ezen a szinten koalíciós egyezményt írt alá a Vajdasági Magyar Demokrata Párttal és a Magyar Egység Párttal. Az együttműködés helyi szintre korlátozódott. A koalíciós egyezmény különösebb sajtóvisszhang nélkül maradt. A Magyar Mozgalom tagjai három helyi listán mérettették meg magukat: Szabadkán, Zentán és Törökbecsén.

A 2016 helyi választásokon a VMSZ-nek sikerült megtartani azokat a kulcsfontosságú községeket, amelyek szavazóbázisát adják – itt Topolya, Magyarkanizsa és Zenta községekre gondolunk. Az említett települések mellett Szabadkán, Csókán, Törökkanizsán pedig polgármester-helyettest állított a VMSZ. Ahogy az előző, 2016-os önkormányzati választásokon is, 2020-ban is minden jelentős magyar községben listát indított. 2020-ban a VMSZ 23 községben állított listát. A Vajdasági Magyar Szövetség – Pásztor István elnevezésű lista 12 bácskai és 11 bánáti községben került a szavazólapokra. A szórványban, Bács, Szávaszentdemeter (Sremska Mitrovica), Palánka, Titel, Újverbász, Versec és Zichyfalva községekben a VMSZ képviselői az SZHP listájának előkelő, biztos bejutó helyére kerültek. Az elmúlt választások, ciklusok tapasztalatára alapozva a párt minden községben listát állított, ahol számottevő a magyarság száma. A szórványban a koalíciós együttműködésben kereste a megoldást.

A VMSZ szavazóbázisát adó községeket most is meg tudta tartani, így Magyarkanizsa, Zenta, és Topolya községek élére magyar előljárók kerültek. A párt ettől függetlenül a biztos felségterületeken is túl szeretne volna megerősíteni hatalmát. A legérdekesebb harc Szabadka polgármesteri székért indult. A VMSZ itt Pásztor Bálint parlamenti képviselőt és a mostani köztársasági lista vezetőjét indította. A párharc figyelemreméltóbb része leginkább az SZHP–VMSZ ellentét volt. A VMSZ úgy a köztársasági, mint tartományi képviselőházban, de a városi tanácsban koalíciós partnere a kormánypártnak. Szabadka a vajdasági magyarság szimbolikus központja, jelentősége a vajdasági magyar közösség életében vitathatatlan, ezért érthető, hogy a VMSZ egyik húzóemberét indította a polgármesteri posztért. Pásztor Bálint kampányában Szabadka történelmi súlyára hívta fel a figyelmet. Szabadka közép-európai jellege és ezen közép-európaiság visszaállítása mellett érvelt. A várost már-már egy fajta genius lociként definiálta. Elmondásában a város előtt két út áll: az egyik a felzárkózás a közép-európai hagyományokhoz, ahova történelmileg

is tartozik, vagy pedig a másik, a jelenlegi városvezetés által képviselt balkanizáció. Kihívója az addigi polgármester, az SZHP politikusa, Bogdan Laban volt, aki a szabadkaiak számára nem a városért elért sikereiről, hanem a kiszivárogtatott hangfelvételtől híres.⁵⁶ Pásztor Bálint elvetett mindenféle háttéralkuról szóló spekulációt. Kampányában olyan programot szeretett volna képviselni, amely nemcsak a magyar szavazókat, hanem minden őszinte szabadkai lokálpatriótát meg tud szólítani, legyen az szerb, horvát, bunyevác.⁵⁷ A VMSZ-nek nem sikerült újra magyar polgármester ültetni „poros-boros Szabadka” polgármesteri székébe, de a pártnak az előző ciklushoz képest sikerült növelni a rá leadott szavazatok számát.⁵⁸

Szabadka község mellett ígéretesnek tűnt a Kishegyesért folytatott harc is. Kishegyes községben a Prosperitati Alapítvány ügyvezetője, Juhász Bálint indult a megmérettetésen. Kishegyesen sem a 2012–2016, sem a 2016–2020 ciklusban nem sikerült magyar községi elnököt állítania VMSZ-nek. Ez a jelenlegi eredmények fényében továbbra sem sikerült. Habár a községi tanácsba egyenlő számú képviselőt delegálhat az SZHP-val. A győzelem hajszálynyn múlott.⁵⁹ A vajdasági magyar politika egyik sajátos területe a Tisza menti Ada község. A helyi önkormányzati választásokon most is alulmaradt a VMSZ a Szerb Haladó Párttal szemben. A község vezetője Bilicki Zoltán maradt, aki 2008 óta vezeti a várost, először Demokrata Párt, majd a Szerb Haladó Párt tagjaként.⁶⁰ A táblázatban megemlített községeken kívül a VMSZ listája Törökkanizsán 10, Csókán 9, Zomborban 5, Temerinben 4, kiegészítve a 2 VMDP jelölttel, Nagybecskerekén, Begaszentgyörgyön, Kevevárán 3, Apatinban, Magyarcsernyén, Nagyikindán, Pancsován, Szenttamáson, Törökbecsén, Újvidéken 2, Versecen, Zichyfalván, Bácsan, Verbászon, Antalalfván 1 helyet tudott szerezni.

56 Szabadka: Botrányos hangfelvétel került nyilvánosságra, amelyen állítólag a város polgármestere fenyegetőzik. *Vajdaság Ma*, 2017. augusztus 28. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

57 VMSZ: Közép-európai Szabadkát! – Dr. Pásztor Bálint a polgármesterjelölt. *Pannon RTV*, 2020. június 17. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

58 Nem lehetünk csalódottak. *Magyar Szó*, 2020. június 25. Letöltés helye: www.magjarszo.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

59 A VMSZ megtartotta pozícióit a magyar önkormányzatokban (Frissülő összefoglaló). *RTV*, 2020. június 22. Letöltés helye: www.rtv.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

60 Bilicki: Ušao sam u SNS zbog interesa opštine. *Vajdaság Ma*, 2016. december 23. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

	Szabadka	Magyarkanizsa	Topolya	Kishegyes	Zenta	Ada	Óbecse
Szerb Haladó Párt	31	5	13	12	10	17	20
Szerb Szocialista Párt	4	1	2	1	-	1	2
Szerb Radikális Párt	-	-	1	-	-	-	-
Vajdasági Szociáldemokrata Liga	3	1		-	-	-	1
Vajdasági Magyar Szövetség	22	20	19	12	13	10	11
Maglai Jenő Szabadka Polgári Mozgalma	4	-	-	-	-	-	-
Sándor József Polgári Mozgalom Zentáért	-	-	-	-	3	-	-
Megszerezhető helyek száma	67	29	35	25	29	28	36

4. táblázat: A községi helyi tanácsok összetételének alakulása

Mi várható?

A 2020-as választásokon beigazolódott a papírforma. A jóslatoknak megfelelően az SZHP került ki győztesként. Aleksandar Vučić köztársasági elnök, a párt elnöke eredményváró beszédében megköszönte a szavazópolgároknak a bizalmat. Az SZHP volt koalíciós partnere az SZSZP is bekerült a parlamentbe, valamint az újonc Szerb Patrióta

Szövetség is. A három többségi párt mellett a magyar, bosnyák–macedón, bosnyák és albán lista fog még képviselőt küldeni Belgrádba. Az SZHP-nak 188 mandátummal nincs szüksége koalíciós partnerre, hogy kormányt alakíthasson. A választások intő jeleket is hordoznak magukban. A 48%-os részvételi arány országos szinten nagy visszaesést mutat. Az alacsony részvételi arány részben az ellenzék bojkottjával is magyarázható, ugyan kérdéses, hogy mennyire sikeresen tudta otthonmaradásra bírni választóit az ellenzék. A választások után az ellenzék a bojkott sikerességéről számolt be.⁶¹ A különböző megfigyelő intézetek, mint a CeSID, CRTA vagy épp az OSCE a választásokon történt szabálysértésekről és rendellenességekről írtak elemzésükben, ugyanakkor a választásokat általánosságban a legalapvetőbb szabályoknak megfelelőnek tartották. Tanja Fajon, az EU–Szerbia Stabilizációs és Társulási Parlamenti Bizottságba delegált küldöttség elnöke még a kampányidőszakban arról nyilatkozott, hogy a keretek nem a legjobbak Szerbiát tekintve, de mindenkit arra kért, hogy aktívan vegyen részt a választási folyamatban.⁶²

Egy még nehezebben megingatható SZHP-val az élen az ország nagy valószínűséggel ugyanazt az utat fogja követni, amelyet 2014-ben megkezdett. A köztársasági elnök már június 23-án Moszkvában találkozott Vlagyimir Putyinnal.⁶³ Az EU-csatlakozás mellett Koszovó kérdése is megkerülhetetlen a szerbiai kormány számára. Közvetlenül a választások után, június 25-én először Brüsszelbe várták Belgrád és Pristina képviselőit, majd ezt követően 27-én Washingtonban került volna sor tárgyalásokra. A Richard Grenell különmegbízott vezette találkozóra a két fél között végül nem került sor.⁶⁴ A koszovói delegáció lemondta a részvételét. Avdullah Hoti koszovói miniszterelnök indokként a hágai különleges ügyészség vádemelését említette Hashim Thaci koszovói köztársasági elnök ellen.⁶⁵ Az elvándorlás évek óta a szerb közélet visszatérő témája, amely különösen a fiatalokat érinti, de egyre inkább széleskörű társadalmi jelenség. Ez nemcsak a többségi nemzetről mondható el, hanem a kisebbségekről is. A vajdasági magyarság is elszenvedője ennek a folyamatnak. A VMSZ az alacsony részvételi aránynak, a választási törvény

61 Preliminary Report. General election, 21 June 2020. Centre for Free Elections and Democracy (CeSID) Election Monitoring Mission. Letöltés helye: www.cesid.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14. Vö.: Minimalni standardi ispunjeni, demokratija ugrožena. Letöltés helye: www.crt.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

62 Fajon: Slika u Srbiji nije najbolja, ljudi ljuti i podeljeni. *Danas*, 2020. május 14. Letöltés helye: www.danas.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

63 Vučić u Moskvi: Putin dolazi u Srbiju u oktobru. *Radio Slobodna Evropa*, 2020. június 23. Letöltés helye: www.slobodnaevropa.org; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

64 Grenell: US to lead Kosovo-Serbia Talks on Economy, EU on Politics. *BalkanInsight*, 2020. június 19. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

65 Sem a koszovói elnök, sem a miniszterelnök nem utazik Washingtonba, hogy a Szerbiával fennálló kapcsolatról tárgyaljon. *Magyar Szó*, 2020. június 25. Letöltés helye: www.magyarsoz.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

módosításának, és erős kampányának köszönhetően tudta növelni politikai súlyát. A köztársasági törvényhozásban 9, a tartományiban 11 mandátummal lesz jelen. Ezen felül a helyi önkormányzati választásokon a községekben is ki tudta bővíteni hálózatát. A választások nagy tanulsága, hogy a VMSZ véglegesen a vajdasági magyar politikai élet uralkodójává vált. Az ellenzéki magyar pártok teljesen kiszorultak a politikai életből. A VMSZ az elmúlt négy évben megerősítette pozícióit a legújabb kihívójával, a 2015-ben alakult Magyar Mozgalommal szemben.⁶⁶ A Magyar Mozgalom megalakulásával a VMSZ-ből olyanok is távoztak, akik addig a közösség-szervezésben, mobilizációban oroszlánrészt vállaltak. A VMSZ ezt példa nélküli árulásnak és támadásnak könyvelte el. Szimbolikus fordulóponthoz vezetett a két alakulat küzdelmében Korhecz Tamás alkotmánybíróvá történt megválasztása, amelyet a VMSZ javaslatára szavazott meg a szerbiai parlament. Ezzel a Magyar Mozgalom elveszítette egyik központi szereplőjét.⁶⁷ A jövőben a VMSZ a megkezdett munkát fogja folytatni. A kampányban olyan sikereket tüntetett fel, mint az épülő Belgrád–Budapest és Szeged–Szabadka vasútvonal, a több évtizedes építést követően a szabadkai Y-elágazás megnyitása, új határátkelők létesítése. A magyar kisebbséget érintő ügyekben a könnyített honosítást, a közfoglalkoztatást, valamint az oktatásügy terén elért sikereket emelte ki párt. Az elvándorlás okozta problémák értelemszerűen az oktatásügyben is nyomot hagytak. A VMSZ állásfoglalása szerint ettől függetlenül az iskolákban a magyar osztályokat sikerült megtartani, valamint a szórványban, például Versecen, magyar tagozatok nyitását tervezik.⁶⁸ A Prosperitati Alapítvánnyal pedig a gazdaságélénkítésben is kulcsszerepe van pártnak.⁶⁹ A pártprogramban kiemelt helyet kapott a sport és annak közösség-szervező ereje is, így újabb sportakadémiákat terveznek Szabadkán, Palicson, Adán, valamint Zentán és Csókán.

A meghíúsult tárgyalások folytatására Belgrád és Pristina között szeptember elején került sor. A washingtoni és a brüsszeli tárgyalásokat megelőzően az európai közösség is szerepet vállalt a párbeszéd folytatásában. Angela Merkel, német kancellár és Emmanuel Macron, francia elnök támogatásukról biztosították Aleksandar Vučić szerb köztársasági elnököt és Avudllah Hoti koszovói miniszterelnököt. Július 16-án a tárgyalások Brüsszelben folytatódtak, ahol a felek elsősorban a gazdasági kérdésekről, valamint a menekültek

66 Megalakult a Magyar Mozgalom. *RTV*, 2015. augusztus 20. Letöltés helye: www.rtv.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

67 Korhecz Tamást is kinevezte alkotmánybírónak Tomislav Nikolić. *Vajdaság Ma*, 2016. december 17. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2020. 07. 14.

68 Magyar nyelvű óvodai csoport indulna Versecen. *Pannon RTV*, 2020. június 13. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; letöltés ideje: 2020. 08. 31.

69 A kisebbségi elitek és a gazdaság összefüggéséről részletesen lásd: Losoncz, 2018. Kritériumok mérlegelése a vajdasági (politikai) elitek teljesítményei kapcsán, i.m. 332–379.

és kilakoltatott személyek ügyéről tárgyaltak. Szeptember 4-én a két fél Washingtonban találkozott újra, ahol Richard Grenell amerikai különmegbízott és Donald Trump amerikai elnök jelenlétében egy új megállapodást írtak alá. Donald Trump a lépés történelmi fontosságáról beszélt a találkozó után. A megállapodás elsősorban a két állam gazdasági ellenségeskedését szüntetné meg, amely még 2011-ben kezdődött. Az akkori koszovói miniszterelnök, Ramush Haradinaj 100%-os adót vetett ki a Szerbiából importált termékekre. A törvényt 2020 júniusában Avdullah Hoti miniszterelnök az újbóli közeledés jegyében eltörölte. A koszovói miniszterelnök, de Aleksandar Vučić is fontos lépésként értékelte a washingtoni tárgyalást a két fél ügyeinek rendezésében. A szerb köztársasági elnök a szerb médiának tett nyilatkozatában kizárta minden olyan megállapodás lehetőségét, amely Koszovó területi integritásának elismerésével járna.⁷⁰ A tárgyalások szeptember 7-én Brüsszelben folytatódtak. Belgrád és Pristina képviselői újra az 1990-es évek konfliktusa következtében eltűnt, elmenekült és kilakoltatott személyek ügyéről tárgyaltak.⁷¹

A nemzetközi politika mellett belföldön is kihívásokkal kell szembenézni, attól függetlenül, hogy az SZHP nem szerénykedett az ígéretekkel a programjában.⁷² A belpolitikai kihívások mellett a gazdasági kérdések is súlyosbítják a belpolitikai helyzetet.

70 Stojanovic, Milica – Bami, Xhorxhina: Kosovo and Serbia Sign ‘Historic’ Deal Under Trump’s Auspice. *BalkanInsight*, 2020. szeptember 4. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2020. 08. 08.

71 Stojanovic, Milica: Serbia, Kosovo ‘Make Progress’ on Wartime Missing Persons: Vucic. *BalkanInsight*, 2020. szeptember 7. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2020. 08. 08.

72 Aleksandar Vučić – Za našu decu. Letöltés helye: www.zanasudecu.sns.org.rs; letöltés ideje: 2020. 07. 14.